

Релігійна особистість – це людина, яка має сукупність індивідуальних якостей, в яких певне місце займають релігійні властивості і здатна стати суб'єктом релігійної діяльності. Без релігійної особистості не може існувати і розвинена релігійна система. Молитовні обряди, а саме читання молитов, віруючі здійснюють щодня, а не тільки в кризових і безвихідних ситуаціях.

Список бібліографічних посилань

1. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: полный цикл развития человека: учеб. пособие. М. : ТЦ Сфера, 2005. 464 с.
2. Аслаян В.Ю. Типология личности: методика типологизации в психологии. АНИ: педагогика и психология. 2019. № 2 (27). С. 285–290.
3. Густова Л.В. Исследование взаимосвязи индивидуального уровня религиозности и личностных качеств. *Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика.* 2012. №3. С. 62–67.

Науковий керівник: Грєса Наталія Володимирівна, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Вороніна Марія Олександрівна,
студентка 4-го курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КОПІНГ-ПОВЕДІНКИ В СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ ЮНАКІВ ТА ДІВЧАТ ПІДЛІТКІВ

Кожного дня нам доводиться стикатися зі стресовими ситуаціями. Це може бути обумовлено соціально-економічною нестабільністю, зростанням безробіття і соціального розшарування в суспільстві. Значною мірою таке “положення” впливає на емоційний стан і здоров'я людей. Для дорослих важким завданням є здатність чинити опір негативним впливам, долати перешкоди, знаходити вихід з важких ситуацій, використовуючи конструктивні форми поведінки. В особливо вразливому становищі перебувають діти, які не володіють необхідним життєвим досвідом і психологічними ресурсами для

самостійного подолання складних життєвих ситуацій, унаслідок чого підвищується небезпека їх невротизації і соціальної дезадаптації, виникнення різноманітних форм неконструктивної захисної поведінки. Часто відхилення в поведінці підлітків є реакцією на стресову ситуацію і неможливість упоратися з нею. Невдачі, зумовлені нестачею досвіду поведінки в критичних ситуаціях, можуть призводити до розчарувань, формування невпевненості в собі, озлобленості, агресивності, негативізму як якості особистості. Захисні техніки, що виробляються при цьому (втеча від реальності, уникнення неприємностей або відкрита агресія), виявляються несприятливими для розвитку особистості. Взагалі уміння долати перешкоди і знаходити конструктивний вихід зі стресових ситуацій є важливим показником рівня розвитку особистості. Вироблення ефективних способів поведінки в стресових ситуаціях підвищує адаптивний потенціал підлітків, зміцнює їх психологічну стійкість, сприяє формуванню почуття власної цінності, підвищує самооцінку, упевненість у власних силах. Але на жаль, проблема вироблення копінг-поведінки у підлітків залишається поки що відкритою. На сьогоднішній день є актуальним, зокрема, з'ясування типових стратегій, які використовуються підлітками у стресових ситуаціях[1, с. 209-210].

Методологічною основою дослідження особливостей копінг-поведінки особистості виступає на сьогодні теоретичний аналіз і узагальнення наукових джерел, емпіричних досліджень зарубіжної та вітчизняної психології [2, с. 110-112].

У психологічній літературі поняття “копінг” найчастіше використовується для опису характерних способів поведінки людини в різних життєвих і професійних ситуаціях, пов'язаних з переживанням та подоланням стресу [3, с. 200].

Тому мета дослідження – вивчити та дослідити особливості копінг-поведінки у юнаків та дівчат підлітків. Для вирішення поставленої мети були використані наступні методики – «Копінг-поведінка в стресових ситуаціях

CISS»(С. Норман, Ф. Ендлер, А. Джеймс, І. Паркер), «Методика діагностики життєстійкості» (С. Мадді в адаптації Д. Леонтєва), «Методика визначення індивідуальних копінг-стратегій» (Е. Хайма). У дослідженні приймали участь учні 8-го класу Харківської гімназії № 163.

Отримані результати за методикою «Копінг-поведінка в стресових ситуаціях CISS» (С. Норман, Ф. Ендлер, А. Джеймс, І. Паркер), показали що домінуючою шкалою копінг-стратегій у юнаків є – Копінг, орієнтований на вирішення завдання”, а у дівчат домінуючою шкалою копінг-стратегії є – Копінг, орієнтований на емоції”.

В обох випадках, результати за шкалою – Копінг, орієнтований на уникнення” є середніми. Найнижчі показники за шкалами – Відволікання (Субшкала)” та – Субшкала соціального відволікання”.

Наступною використаною методикою у дослідженні була «Методика діагностики життєстійкості» (С. Мадді в адаптації Д. Леонтєва). Характеризуючи життєстійкість дівчат і хлопців, слід звернути увагу на те, що у дівчат загалом вищий рівень життєстійкості, це пояснюється тим, що дівчата краще за хлопців контролюють ситуацію, більш відповідальніші, ініціативні, тоді як хлопці більш активні, схильні до конкретних дій та ризику. Остання методика що використовувалась у дослідженні була «Методика визначення індивідуальних копінг-стратегій»(Е. Хайма). Вона необхідна для визначення стилю боротьби зі стресом. У дівчат цей показник більший ніж у юнаків. Ця стратегія направлена на аналіз труднощів та можливих шляхів вирішення проблем, а також наявності віри у власні сили у вирішенні будь-яких питань.

Таким чином, аналізуючи показники дослідження за трьома методиками, можна сказати, що випробувані більш схильні до вирішення будь-якої проблеми, опанувати власну поведінку у стресовій ситуації, високої життєстійкості та подолання негативних переживань. Для учнів 8-го класу ці показники дуже добрі, адже підлітки усвідомлюють яким чином, проблема що склалася, може діяти на психіку людини та її емоційний стан. Аби уникнути

певних негативних впливів на організм, діти намагаються використовувати стратегії, що направлені на відволікання.

Список бібліографічних посилань

1. Анциферова Л.І. Психологія повсякденності: Життєвий світ особистості і техніки її буття. *Психологічний журнал* 1993, т.12, с.209-210.
2. Бодров В.А. Когнітивні процеси і психологічний стрес. *Психологічний журнал*. 1996. С. 110-112.
3. Гончаров М.С. Переживання як реалізація або прояв суб'єктивності і стрес як неминучість становлення і функціонування людини. *Світ психології*.- 2008. С.200.

Науковий керівник: Чепіга Лада Петрівна, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Воронкіна Марина Юріївна,
студентка 4-го курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОЧУТТЯ ГУМОРУ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

В даний час у вивченні психології гумору приділяється увага переважно позитивному впливу гумору і сміху на фізичний і психічний стан людини. Почуття гумору – це системна властивість особистості, що включає в себе єдність мотиваційно-смислових і регуляторно-динамічних характеристик і забезпечує когнітивну здатність особистості виявляти, осмислювати і відтворювати гумор з певною емоційною реакцією відповідно до ситуації соціальної взаємодії [4].

Більшість досліджень з психології гумору належить західним вченим. Феномен гумору досліджували у своїх роботах у середині ХХ ст. З. Фрейд, А. Адлер, Р. Кеттел, Г. Олпорт та інші психологи.

З. Фрейд вважав позитивний гумор одним з найбільш здорових захисних механізмів, на відміну від глузування як засобу вираження соціально неприйнятних агресивних і сексуальних імпульсів [2].